

سرشناسه: میرباقری، سید محمد مهدی، ۱۳۴۰ -

عنوان: تأملات قرآنی در پرتو معارف اهل بیت علیهم السلام

پدیدآورنده: سید محمد مهدی میرباقری

سرپرست تدوین: کارگروه تدوین حکمت

مشخصات نشر: قم: تمدن نوین اسلامی، ۱۳۹۹ -

وضعیت فهرست نویسی: فایا

موضوع: قرآن، سوره ها و آیه ها

رده بندی کنگره: ۲۱۳۹۶ ت ۹۲ م ۹/ BPV۱/ رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۷.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۷۰-۱۸-۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۰۲۸۲۱

تائیدات

در پرتو معارف
اهل بیت علیهم السلام

جلد چهارم

سوره‌های ضحی و انشراح

سید محمد علی میرباقری

پدیدآورنده: سید محمد مهدی میرباقری

سرپرست تدوین: کارگروه تدوین حکمت

ناشر: تمدن نوین اسلامی

ویراست و تنظیم: حسن محمودی، محمد کاظم خواجه احسنی

طراح جلد: علیرضا پورا کبری

صفحه آرا: علیرضا بهمانی

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۹

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۰۴۶۴۶۲۱۲ ۰۲۵-۳۲۶۰۳۲۷۱ فروش مجازی: tamadonenovin.ir

کانال معرفی آثار استاد میرباقری در پیام رسان های ایتا، سروش، بله و تلگرام [@mirbaqeri_book](https://www.instagram.com/mirbaqeri_book)

نشانی: قم، بلوار غدیر، کوچه دهم، فرهنگستان علوم اسلامی، نشر تمدن نوین اسلامی

© کلیه حقوق مادی و معنوی اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست اجمال

سوره ضحی / ۱۵

- گفتار اول: رنج های امت، مقدمه گشایش و شفاعت ۱۷
- گفتار دوم: رنج های امت، در دو دوران تاریخی ۶۳
- گفتار سوم: رنج های نبی اکرم صلی الله علیه و آله، محور شفاعت و گشایش ۸۳

سوره انشراح / ۱۳۵

- گفتار اول: مسیر گشایش های انسان در سلوک فردی ۱۳۷
- گفتار دوم: مسیر گشایش های نبی اکرم صلی الله علیه و آله در هدایت امت ۱۶۵
- گفتار سوم: شرح صدر و رفعت ذکر نبی اکرم صلی الله علیه و آله ۱۹۹

فهرست تفصیلی

مقدمه ۱۱

سوره ضحی / ۱۵

گفتار اول: رنج‌های امت، مقدمه گشایش و شفاعت ۱۷

۱. پیوستگی معارف دو سوره ضحی و انشراح ۱۹

۲. فرازهای پنج‌گانه سوره ۲۱

۳. کلید فهم سوره (منشأ توهم غضب خدا بر نبی اکرم صلی الله علیه و آله) ۲۳

۱-۳. احتمال اول: قطع موقت وحی ۲۴

۲-۳. احتمال دوم: زندگی زاهدانه نبی اکرم صلی الله علیه و آله ۲۵

۳-۳. احتمال سوم: رنج‌های فراوان امت و رفاه ظاهری دشمنان ۲۷

- رنج‌های نبی اکرم صلی الله علیه و آله مقدمه مقام رسالت و شفاعت ۲۷

- ابتلائات امت، مقدمه پذیرش شفاعت ۲۹

۴. بررسی تفصیلی فرازهای سوره ۳۳

۱-۴. فراز اول و دوم: سختی شب تاریک، مقدمه روشنی و گشایش ۳۳

۲-۴. فراز سوم: وعده الهی به گشایش‌های آینده ۳۵

- گشایش اول: عصر ظهور و رجعت ۳۵

- گشایش دوم: شفاعت در قیامت ۳۸

۳-۴. فراز چهارم: یادآوری الطاف الهی در گذشته ۴۱

- معنای ظاهری: الطاف الهی به نبی اکرم صلی الله علیه و آله ۴۲

۴۴. - معنای باطنی: الطاف الهی به امت نبی اکرم ﷺ
- ۴۴-۴. فراز پنجم: مأموریت نبی اکرم ﷺ برای شفاعت و گشایش
۴۸. - معنای ظاهری: توجه به ایتام و مساکین و یادآوری نعمت‌ها
۵۴. - معنای باطنی: ایوت و ملاطفَت نسبت به امت
۵۸. - جمع بندی
۶۳. گفتار دوم: رنج‌های امت، در دو دوران تاریخی
۶۵. ۱. تفسیر ضحی و لیل در مقیاس دو دوران تاریخی
۶۶. ۱-۱. روایت اول
۶۸. ۱-۲. روایت دوم
۷۲. ۲. مرور سوره با محوریت دو دوران تاریخی
۷۲. ۲-۱. فراز اول (آیات ۱-۲)
۷۳. ۲-۲. فراز دوم (آیه ۳)
۷۴. ۲-۳. فراز سوم (آیات ۴-۵)
۷۵. ۲-۴. فراز چهارم (آیه ۶-۸)
۷۶. ۲-۵. فراز پنجم (آیات ۹-۱۱)
۸۳. گفتار سوم: رنج‌های نبی اکرم ﷺ، محور شفاعت و گشایش
۸۶. ۱. فراز اول (آیات ۱-۲)
۸۷. ۲. فراز دوم (آیه ۳)
۸۷. ۲-۱. احتمال اول
۸۷. ۲-۲. احتمال دوم
۸۸. ۲-۳. احتمال سوم
۱۱۷. ۳. فراز سوم (آیات ۴-۵)
۱۲۳. ۴. فراز چهارم (آیات ۶-۸)
۱۲۹. ۵. فراز پنجم (آیات ۹-۱۱)

سوره انشراح / ۱۳۵

۱۳۷. گفتار اول: مسیر گشایش‌های انسان در سلوک فردی
۱۳۹. ۱. ترجمه اجمالی سوره انشراح

۱۴۱.....	۲. بررسی تفصیلی معنای سوره
۱۴۲.....	۲-۱. گسترده‌گی رنج‌های انسان
۱۴۵.....	۲-۲. شرح صدر، تنها راه مواجهه با رنج‌ها
۱۴۸.....	۲-۳. رفعت ذکر، راه رسیدن به شرح صدر
۱۴۸.....	- معرفت به برنامه الهی و پذیرش آن، معنای رفعت ذکر
۱۵۱.....	- رنج و بلا، بستر شرح صدر و رفعت ذکر
۱۵۶.....	۲-۴. رفعت ذکر شرط بهره‌مندی از گشایش‌های همراه با هر رنج
۱۶۰.....	۲-۵. ضرورت پرهیز از عافیت‌طلبی و عجب
۱۶۵.....	گفتار دوم: مسیر گشایش‌های نبی اکرم صلی الله علیه و آله در هدایت امت
۱۶۷.....	۱. سیاق سوره: تسلی خاطربه نبی اکرم صلی الله علیه و آله در مأموریت جدید
۱۶۸.....	۲. بخش اول سوره: گشایش‌های نبی اکرم صلی الله علیه و آله در مأموریت اول (مأموریت رسالت)
۱۷۰.....	۲-۱. دشواری‌های مأموریت رسالت
۱۷۰.....	- دشواری اول: تحمل حقایق نبوت
۱۷۳.....	- دشواری دوم: سنگینی بار شفاعت
۱۷۵.....	- دوستان خسته، جهت اول سنگینی بار شفاعت
۱۷۶.....	- دشمنان کمر بسته، جهت دوم سنگینی بار شفاعت
۱۸۱.....	۲-۲. مسیر گشایش در مأموریت رسالت
۱۸۱.....	- شرح صدر و وضع وزر
۱۸۳.....	- رفعت ذکر
۱۹۲.....	۲-۳. گشایش در مأموریت رسالت
۱۹۳.....	۳. بخش دوم سوره: گشایش‌های نبی اکرم صلی الله علیه و آله در مأموریت جدید (مأموریت نصب ولی)
۱۹۴.....	۱- وجه افتراق معارف دو سوره ضحی و انشراح
۱۹۷.....	۲- گفتار سوم: شرح صدر و رفعت ذکر نبی اکرم صلی الله علیه و آله
۱۹۹.....	۱. شرح صدر
۲۰۱.....	۱-۱. معنای شرح صدر در غیر معصومین علیهم السلام
۲۰۵.....	۱-۲. معنای شرح صدر در نبی اکرم صلی الله علیه و آله
۲۲۰.....	۲. رفعت ذکر
۲۳۷.....	۳. غُسر اول
۲۴۰.....	۴. غُسر دوم

کتابنامه ۲۴۵

نمایه ۲۵۱

www.Ketab.ir

مقدمه

مجموعه حاضر که با عنوان «تأملات قرآنی» تقدیم علاقه‌مندان می‌شود، شامل سلسله مباحث تفسیر ترتیبی استاد سید محمد مهدی میرباقری است که می‌تواند در رویکردهای تفسیری مبتنی بر معارف اهل بیت علیهم‌السلام، گامی رو به پیش شمرده شود. استاد ارجمند در گفتارهای تفسیری خود، بعد از تبیین چارچوب سوره‌ها مبتنی بر نگاه علامه طباطبایی رحمه‌الله و بزرگان دیگر، تلاش می‌کنند تا بر اساس معارف اهل بیت علیهم‌السلام طرح باطنی ترو کلان‌تری از پیوستار و سیر سوره و فرازهای آن ارائه کنند. چهارمین مجلد از تأملات قرآنی به تفسیر سوره‌های ضحی و انشراح اختصاص دارد. در گفتارهای سه‌گانه سوره ضحی، این سوره از زوایای مختلفی مرور می‌شود.

در گفتار اول، رنج‌های امت محور تأمل قرار می‌گیرد و توضیح داده می‌شود که رنج‌ها و سختی‌های فراوانی که پیش‌روی امت قرار داده شده، مقدمه‌ای برای شفاعت نبی اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و راهیابی به گشایش‌های بزرگ است؛ برخی از این گشایش‌ها مربوط به

دوره ظهور و رجعت است و بخشی نیز در عالم بعد از دنیا محقق خواهد شد. خدای متعال در ادامه سوره، الطاف گذشته اش به رسول خدا ﷺ و امت را یادآوری می کند و تذکر می دهد که چگونه در تیمی های پیامبر، خودش پناه او شد و فقر او را به غنا تبدیل کرد، و امت بی پناه و گم گشته را با پیامبرش به پناه، هدایت و غنا رساند. در پایان سوره نیز رسول خدا ﷺ مأموریت پیدا می کنند تا با دستگیری از امت بی پناه و نیازمند، آنها را از سختی ها عبور داده و به وادی گشایش برسانند.

در گفتار دوم، آیات ابتدایی سوره، محور تأمل می شود و بر اساس معنای باطنی این آیات، رنج ها و گشایش های امت، در مقیاس دو دوران تاریخی بازخوانی می شود: دوران ولایت طاغوت و دوران ولایت اولیاء حق. در ادامه این گفتار، الطاف گذشته خدای متعال، و گشایش های آینده، و مأموریت رسول خدا ﷺ برای عبور امت از رنج ها، در همین مقیاس مطالعه می شود.

در گفتار سوم، رنج های نبی اکرم ﷺ به نحو تفصیلی مورد تأمل قرار می گیرد و توضیح داده می شود که چگونه آن حضرت در کانون ابتلائات عالم قرار گرفته اند و عظیم ترین رنج های عالم را برای دستگیری از امت متحمل شده اند. در ادامه این گفتار، الطاف گذشته خدای متعال، و گشایش های آینده، و مأموریت رسول خدا ﷺ برای عبور امت از رنج ها، از این منظر تحلیل می شود.

سوره انشراح نیز در سه گفتار تنظیم شده است. گفتار اول با رویکرد تربیت فردی به سوره می پردازد و مسیر گشایش انسان

در سلوک فردی را توضیح می‌دهد. گفتار دوم از منظر فراتری به سوره توجه می‌کند و مسیر گشایش‌های نبی اکرم ﷺ در امر هدایت را توضیح می‌دهد. از این منظر، سوره بایادآوری موفقیت نبی اکرم ﷺ در مأموریت رسالت و تبیین مسیر این موفقیت‌ها، نسبت به مأموریت جدید حضرت، به ایشان تسلی می‌دهد و از این مأموریت جدید و خطیر، پرده برمی‌دارد. گفتار سوم شامل نکات تکمیلی و تبیین‌های راهگشایی است که در امتداد رویکرد اخیر به سوره، قرار می‌گیرد. در این گفتار، معنای شرح صدر، رفعت ذکر و عسر، به صورت نسبتاً تفصیلی توضیح داده می‌شود. تاریخ ارائه گفتارهای این مجلد به ترتیب عبارت است از: «۹۳/۹/۲۹ و ۹۳/۱۰/۶»، «۹۳/۱۰/۱۳»، «۹۳/۸/۱۰ و ۹۳/۸/۱۱» و «۹۳/۸/۱۲»، «۹۳/۹/۸»، «۹۳/۹/۱۵»، «۹۳/۸/۵ و ۹۳/۸/۶» و «۹۳/۸/۷ و ۹۳/۸/۸».

در پایان لازم است از تلاش همه بزرگوارانی که در تولید و نشر این مجموعه ایفای نقش کرده‌اند، قدردانی کنیم و سپاسگزار همه این عزیزان باشیم.

کارگروه تدوین حکمت